

BEL €25 – INT €30

Afgiftekamoor Brugge – Tweemaandelijkse tijdschrift

Dossier Textile & Texture

NL / FR

308

A 11

51N4E, B-ild, Baukunst, Central, Chevalier Masson, Aslı Çiçek, Flore Fockede, Générale, HBAAT, Mamout, Ono, Ouest, Sarah Poot, Reservoir A, URA

	5	Edito <i>Amaryllis Jacobs</i>		
	6	Foto-essay <i>Flore Fockedey</i>		
<hr/>				
DOSSIER: TEXTILE & TEXTURE	14	Ono, M127, Antwerpen 'Buiten de lijnen' <i>Eline Dehullu</i>	Project	
	23	Architectuur en textielontwerp I 'Steen en stof' <i>Eireen Schreurs en Caroline Voet</i>	Achtergrond	
	31	Chevalier Masson 'De tentreflex' <i>Léone Drapeaud</i>	Interview	
	39	B-ild – Inside Outside, Vooruit, Gent 'Bold & Beautiful' <i>Aslı Çiçek</i>	Project	
	44	Aslı Çiçek, Maison Hannon, Brussel 'Eloquentie' <i>Dominique Pieters</i>	Project	
	51	Architectuur en textielontwerp II 'Stof tot nadenken' <i>Marie Pok</i>	Achtergrond	
	56	Bookshop en restaurant Kanal-Centre Pompidou, Brussel 'Complexe eenvoud' <i>Pieter T'Jonck</i>	Project	
	63	Ouest, Théâtre Jean Vilar, Louvain-la-Neuve 'Op maat gesneden' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project	
	68	Mamout, Dailly, Schaarbeek 'Vol verrassing' <i>Cécile Vandernoot</i>	Project	
	75	Kunstintegratie 'Kunst, architectuur en textuur' <i>Angelique Campens</i>	Achtergrond	
	80	Sarah Poot, Kasteel, Antwerpen 'Met schijnbare eenvoud' <i>Bart Tritsmans</i>	Project	
	87	51N4E, Falconpoort, Antwerpen 'Binnenstebuiten' <i>Christophe Van Gerrewey</i>	Project	
	<hr/>			
	WEDSTRIJD	92	Open Oproep: katholieke kerk, Herentals 'Langs de Nete groeit een kerk' <i>Hedwig Truyts</i>	Bijdrage
<hr/>				
PRODUCT NEWS	98	<i>Viviane Eeman</i>		
<hr/>				
PORTRET	104	Felt, Gent <i>Eline Dehullu</i>	Bureau	
	106	Label, Brussel <i>Amaryllis Jacobs</i>	Bureau	
<hr/>				
STUDENT	108	Cotisser l'espace 'Samen-stellen' <i>Lara Molino</i>	Atelier	
	110	Architecture Without Content 'Everything' <i>Louis De Mey</i>	Atelier	
<hr/>				
NIEUWS	112	Josef en Anni Albers 'Polychromische harmonie' <i>Eline Dehullu</i>	Expo	
	114	Louise Morin 'Aan den lijve ondervinden' <i>Jolien Naeyaert</i>	Expo	
	116	Horst 'To Have or To Hold' <i>Fabian Devriendt</i>	Expo	
	118	Simone Guillissen-Hoa 'Een kleine geschiedenis' <i>Eline Dehullu</i>	Expo	

REDACTIE
EN TEAM

Artistiek directeur
Amaryllis Jacobs

Hoofd publicaties
Eline Dehullu

Hoofd expo's en lezingen
Lara Molino

Projectleider
Céline Van de Velde

Productiecoördinator
Grégoire Maus

Verantwoordelijke communicatie en pers
Guilliana Venlet

Office manager en verantwoordelijke abonnementen
Deborah Schwarzbaum
office@a-plus.be
abonnement@a-plus.be

Verantwoordelijke advertenties en sponsoring
Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Voorzitter raad van bestuur
Philémon Wachtelaer

Ondervoorzitter
Anne Sophie Nottebaert

Secretaris
Geert De Groote

Leden
Petra Decouttere
Paul Dujardin
Christiane Gerlach
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers
Jo Huygh
Anne Ledroit
Isabelle Vanhoonacker

Redactieraad
Gilles Debrun
Elodie Degavre
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel

FREELANCE
MEDEWERKERS

Vormgeving
Terry Kritis i.s.m.
Bernardo Berga

Vertalingen
Eva Van Walle^{NL}
Alain Kinsella^{FR}
Antoon Wouters^{Product news}

Copy-writing
Charlotte Bonduel^{NL}

Copy-editing
controtaaldelete.be^{NL}
Benoît Francès^{FR}

Druk
die Keure, Brugge

A+ is een uitgave van ICASD Informatiecentrum voor Architectuur, Stedenbouw en Design.

Verantwoordelijke uitgever
Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussel
www.a-plus.be

Copyrights
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of openige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Beeldcover
B-ild - Inside Outside,
Vooruit, Gent
© Sepideh Farvardin

AUTEURS

Angelique Campens is onafhankelijk kunsthistoricus, schrijver, docent en curator. Haar werk richt zich op de wisselwerking tussen beeldhouwkunst en architectuur, de integratie van beeldhouwkunst in de openbare ruimte en in de openbare ruimte en sculpturaal beton (*béton brut*).

Aşlı Çiçek studeerde in 2004 af aan de afdeling Architectuur en Design van de Academie voor Schone Kunsten in München. In 2014 richtte ze haar eigen praktijk op, gericht op tentoonstellingsarchitectuur. Ze is gastdocent aan verschillende Belgische universiteiten.

Louis De Mey studeerde in 2015 af als ingenieur-architect, waarna hij een periode bij Bovenbouw Architectuur en TAB Architects werkte. Vervolgens startte hij een doctoraatsonderzoek aan Universiteit Gent.

Fabian De Vriendt is ingenieur-architect. Hij studeerde in 2021 af aan de Universiteit Gent. Hij werkt als architect bij Bovenbouw architectuur in Antwerpen.

Léone Drapeaud is afgestudeerd als architect aan de faculteit Architectuur La Cambre Horta van de ULB. Als lid van het onderzoekscollectief Traumnovelle bestudeert ze de interacties tussen gender en ruimte. Momenteel werkt ze voor Perspective.Brussels.

Flore Fockedeey studeerde af aan de Faculté d'Architecture van de ULB in 2017. Sindsdien werkt ze als zelfstandig ontwerper en als medewerker bij de textielstudio Chevalier Masson in Brussel.

Jolien Naeyaert is een ingenieur-architect en beeldend kunstenaar. Ze studeerde af aan de Universiteit Gent in 2012 en studeerde vervolgens autonoom ontwerp aan de KASK Hogeschool voor de Kunsten Gent. Tussen 2015 en 2023 werkte ze bij Robbrecht en Daem Architecten en sinds 2020 doceert ze aan Sint-Lucas Brussel.

Dominique Pieters werkt als architectuurjournalist voor (inter)nationale tijdschriften en uitgeverijen. Ze doceert aan de TU Delft (NL) en de KU Leuven (Brussel en Gent). Als ervaren gids van architectuurreizen richtte ze in 2017 de architectuurreisorganisatie Planopli op.

Marie Pok is romanist van opleiding. Ze is sinds 2012 directrice van het CID - Centrum voor innovatie en design in Le Grand-Hornu nabij Bergen. Daarvoor werkte ze als zelfstandige journalist.

Eireen Schreurs is een Nederlandse architect en academica, met een brede interesse voor architectuur en materialiteit. In 2023 doctorerde ze op dit onderwerp met haar proefschrift genaamd 'Materiële Dialogen'. Naast haar academische werk als universitair docent leidt ze met Like Bijlsma het architectenbureau SU Boffice.

Bart Tritsmans doceert aan de Universiteit Antwerpen. In 2014 behaalde hij een doctoraat in geschiedenis (Universiteit Antwerpen) en bouwkunde (Vrije Universiteit Brussel). Zijn onderzoek richt zich op de historische evolutie van stedelijk groen.

Hedwig Truyts studeerde interieurarchitectuur en vervolgens stedenbouw en ruimtelijke planning aan het Henry Van de Velde Instituut. Zij is projectbegeleider bij het Team van de Vlaamse Bouwmeester.

Pieter T'Jonck is architect. Hij schrijft over architectuur, beeldende kunst en podiumkunsten voor verschillende Belgische en buitenlandse kranten en tijdschriften. Hij werkt voor de radiozender Klara en was in 2017 hoofdredacteur van A+.

Christophe Van Gerrewey is architectuur- en literatuurtheoreticus. In 2014 doctorerde hij aan de Universiteit Gent met een onderzoek naar de geschriften van architectuurcriticus Geert Bekaert. Hij werkt als hoogleraar architectuurtheorie aan de École Polytechnique Fédérale de Lausanne in Zwitserland.

Cécile Vandernoot is een architect en auteur die zich inzet voor de erkenning van de architectuurcultuur in België. Sinds 2011 doceert ze aan de Faculteit Architectuur LOCI van de Universiteit van Leuven in Brussel en Doornik.

Caroline Voet is architect en academica. Naast een doctoraat over ontwerpstrategieën en een positie aan de KU Leuven, heeft ze ook het architectenbureau Voet Architectuur.

ADVERTEERDERS

Ald
Aliplast
Axor
Batimat
Bega
Bruxelles Environnement |
Leefmilieu Brussel
Bulo
Design Museum
Forster
Geberit

Gira
Gyproc
Jung
Renson
Rockfon
Stone
Velux
Villeroyet Boch
Vola
Zumtobel

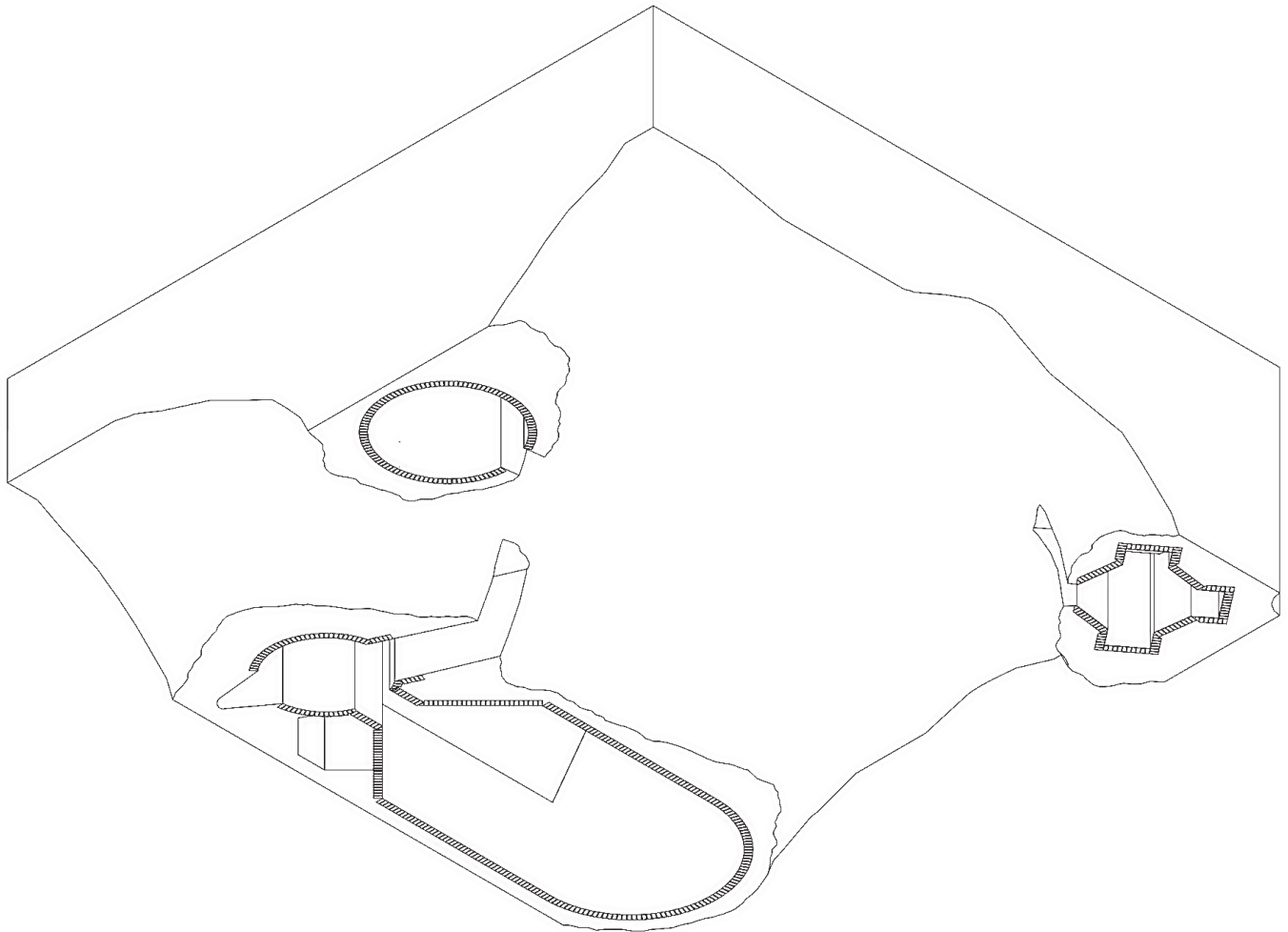

↕ Het winnende project van Ted'A Arquitectes en Gafpa vertrekt vanuit het idee dat de kerk een structuur is die niet alleen groeit vanuit het landschap, maar er ook deel van gaat uitmaken. De kerk wordt geconcipieerd als een genereuze beschutting die geborgenheid biedt en tegelijkertijd sterk verbonden is met de natuur.

Langs de Nete

groeit een
kerk

In Herentals krijgt de laatste wens van Maria Verstappen, weduwe van advocaat Hubert Le Paige, stilaan vorm. Ze liet al haar bezittingen aan de kerkfabriek na om er een nieuw religieus gebouw mee te realiseren. Meer dan veertig jaar na haar overlijden zal er eindelijk een kerk verrijzen langs de Kleine Nete. Een gebouw zonder drempels én met toekomstperspectief. Ted'A Architectes en Gafpa ontwierpen een beschutting die uitnodigt tot verstillend dankzij een uitgekiend en subtiel samenspel van vorm, materialen en zintuiglijkheid.

Hedwig Truys

What a new church should be?

A physically small space, but spiritually huge.

*A contemporary new building,
but with a strong historical legacy.*

A strong space but sensitive.

*A solid and robust construction,
with subtle natural light.*

*An introspective space, which invites reflection
and spirituality, but also an extroverted space,
which invites to enter and gathers people.*

*A building with a strong individual identity,
but also a building that contributes to
the collective identity of that specific place
and environment.*

Met deze aanhef wist het Mallorcaanse Ted'A Architectes, samen met Gafpa uit Gent, meteen de onverdeelde aandacht te wekken tijdens de voorstelling van hun visie op de nieuwe Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-Zandkerk in Herentals, een ongewone bouwopgave die in 2019 via een Open Oproep werd gelanceerd.

Een geschiedenis van meer dan veertig jaar ging aan dit moment vooraf. Het was de zeer vrome weduwe Maria Verstappen-Le Paige die na haar overlijden op 30 juli 1976 het proces in gang zette. Zij schonk haar hele vermogen aan de kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw in Herentals mits aan één voorwaarde werd voldaan: de noodkerk die de milde schenker in 1937 zelf liet optrekken aan de overzijde van haar woning, het kasteel Le Paige, moest worden vervangen door een nieuwe kerk, zij het op een andere plaats. Het legaat stipuleerde namelijk specifiek dat het kasteel moest worden omgevormd tot een kerk, en als dat niet mogelijk was, moest er op de plaats van het kasteel een kerk worden opgericht. Die voorwaarde kon niet ingewilligd worden omdat het kasteel en het park kort na haar dood respectievelijk beschermd werden als monument en als stadsgezicht. Het legaat bleef bijgevolg decennialang onaangeroerd.

Kameleonkerk

Pas in 2018 vroeg de kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw van Herentals, gesteund door het stadsbestuur van Herentals, de Vlaamse Bouwmeester om een Open Oproep te lanceren voor het ontwerpen van een nieuwe kerk. De vraag riep in eerste instantie tegenstrijdige gevoelens op. Twee jaar eerder had het Team Vlaams Bouwmeester immers mee het initiatief genomen voor de oprichting van het Projectbureau Herbestemming Kerken, dat als doelstelling had om de haalbaarheid van herbestemmings- of nevenbestemmingsopties voor Vlaamse parochiekerken te onderzoeken. Bouwen op de plek van het kasteel was bovendien onmogelijk en een groots gebouw neerzetten voor een niet meer vierende geloofsgemeenschap allerminst wenselijk. Maar de wens van Maria Verstappen bleek ook kansen te bieden om een groter openruimteverhaal te schrijven waarin het kasteeldomein, het water, de natuur en de kerk in een totaalconcept geïntegreerd konden worden. Het kasteelpark en de site van de Onze-Lieve-Vrouwekerk liggen namelijk op een plek waar stad en landschap samenkomen en die een historische vestenstructuur herbergt. Er was ook de opportuniteit om de vallei van de Kleine Nete tastbaar te maken tot in de bebouwde omgeving. Een verwijzing naar of een band met het omliggende water kon niet alleen het symbolische karakter van de kerk benadrukken, maar ook de vergeten vestinggracht herstellen in het landschap en zelfs opnieuw verbinden met de Kleine Nete. De nieuwe kerk moest een gebedsplaats blijven – gestoeld op de canonieke wetgeving – die ruimte kan bieden aan liturgische vieringen. Toch wilde men de zinzoker aanspreken in een universele taal die uitdaagt tot verstillend. Het gebouw moest een halte vormen voor bezinning, herbronning en verwondering: een 'kameleonkerk' die door een ruim en verscheiden publiek als uitnodigend wordt ervaren en zich ook leent voor ontmoetingen en cultuur in de vorm van occasionele voordrachten en concerten.

Genereuze beschutting

Het voorwerp van de initiële opdracht werd een veel breder ontwerpvragestuk. De kerk zou geen opzichzelfstaand gebouw zijn, maar een belangrijke katalysator voor de opwaardering van de omliggende open ruimte en een belangrijk onderdeel van het vestenverhaal van de stad Herentals. Maar liefst 63 ontwerpteams stelden zich kandidaat om een voorstel uit te werken voor deze unieke opgave. Daarvan werden er vier geselecteerd om een ontwerpvisie te formuleren.

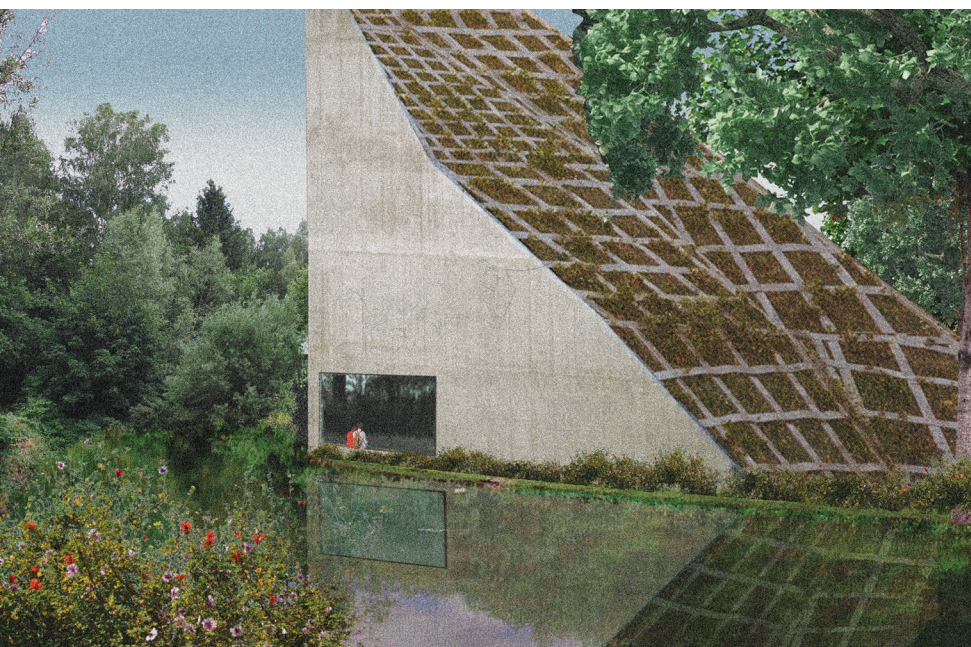
Geert De Groote Architecten wisten met hun voorstel de historische relatie met de buurt te her

↑ Geert De Groote Architecten wisten de historische relatie met de buurt te herstellen en presenteerden een gebouw met een sterk religieuze symboliek.

Het ontwerpteam Corbey Ringoir en Reijulf Ramstad zag de kerk als een ankerpunt van wandel- en fietsroutes en koos voor een herkenbaar landmark. ↑

‘De laatste wens van de schenkster bleek ook kansen te bieden om een groter openruimteverhaal te schrijven waarin het kasteeldomein, het water, de natuur en de kerk in een totaalconcept geïntegreerd konden worden.’

stellen en presenteerden een gebouw met een sterk religieuze symboliek. Het ontwerpteam Corbey Ringoir en Reulf Ramstad zag de kerk als een ankerpunt van wandel- en fietsroutes en koos voor een herkenbaar landmark. De ontwerptandem I.s.m. architecten en Studio Muoto zag de kerk dan weer als een heuvel die oprijst uit de grond en de verbinding vormt tussen aarde, gras, water en hemel. Uiteindelijk werd het voorstel van Ted'A Arquitectes en Gafpa als het meest holistische onthaald.

Het ontwerp vertrekt vanuit het idee dat de kerk een structuur is die niet alleen groeit vanuit het landschap, maar er ook deel van gaat uitmaken. De kerk wordt geconcipieerd als een genereuze beschutting die geborgenheid biedt en tegelijkertijd sterk verbonden is met de natuur. Zowel het bouw materiaal als de bouwmethode blijft herkenbaar in de textuur en in de expressie van het gebouw. De inplanting, de vormtaal, de lichtinval, de schaduwwerking en de natuurlijke elementen vormen een weloverwogen samenspel en geven het gebouw een contemplatief karakter.

De kerk wordt slim gepositioneerd op de plaats van de oude stadsomwalling. Binnen de perimeter van een vierkant worden hier drie ruimtes opgetrokken uit gerecupereerde baksteen: een intieme doopkapel, een Onze-Lieve-Vrouwekapel en de sacristie. Rondom deze drie volumes wordt de vroegere verdedigingsheuvel deels gereconstrueerd in de vorm van een aarden berg. Het vierkant en de aarde vormen samen de bekisting van een gewelf. De context biedt de materialen voor deze ingreep. De aarde voor de heuvel komt van de uitgediepte vestinggracht. De noodkerk wordt gerecycleerd als granulaat voor het cyclopisch beton waarmee de bekisting wordt aangevuld. Wanneer het beton is uitgehard en de aarde weggegraven, ontstaat er een gewelfde spirituele ruimte die op drie pijlers rust en waarlangs de bakstenen volumes worden ontsloten. De oude kerk herrijst op die manier in de nieuwe en houdt de lokale geschiedenis levend. De vestinggracht wordt opnieuw aangesloten op de Kleine Nete en rondom de kerk wordt een verborgen tuin aangelegd als uitloper van het kasteelpark.

Licht en water

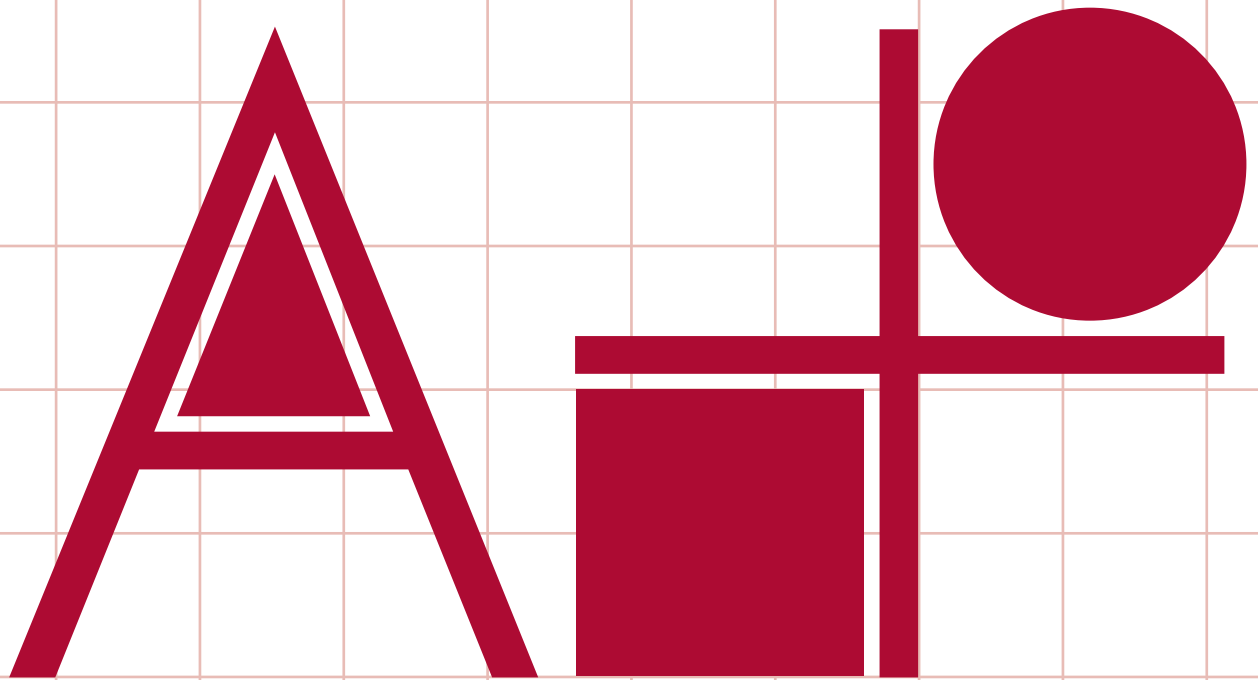
De integratie van de christelijke symboliek in het gebouw vindt haar oorsprong in de doordachte en subtiele inzet van vorm en materiaal. Drie grote steunpilaren – een verwijzing naar de heilige drieduidigheid – ondersteunen het koepelvormige dak,

waaronder mensen samengebracht kunnen worden. Ook de vloer is cirkelvormig. Beide suggereren tijdloosheid en bieden een gepaste geometrie voor sociale bijeenkomsten. In de vloer zijn twaalf kruisjes gegraveerd – naar de twaalf apostelen – die zich vullen met water als het regent. Het water wordt opgevangen via een gat in het dak van de doopkapel en vult ook een klein bassin aan de voeten van het historische beeld van Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand, afkomstig uit de noodkerk. Bezoekers kunnen hier een drijfkaarsje achterlaten. De neerwaartse beweging die hiervoor nodig is, vormt een uitnodiging tot reflectie en nederigheid. Water wordt ingezet als contemplatief element en symbool van het leven. Het Mariabeeld wordt in het westen geplaatst, in een conische opening uitgespaard in de wand, met achter haar het strijkende avondlicht. In het oosten, onder het licht van de opkomende zon, staat het kruis. De oost-westas verbindt moeder en zoon.

Het samenspel van de natuurlijke elementen, het materialenpalet en de vormtaal verlenen het gebouw een spirituele dimensie. De kerk wordt ontworpen als een open structuur waar iedereen kan binnenwandelen. Dit zorgt voor een sterke relatie met de omgeving. Afhankelijk van het tijdstip en het seizoen is de zintuiglijke beleving telkens anders. Het invallende daglicht via het zenitale raam, de geuren en geluiden van het bos, een zachte bries of plensbui maken de bezoeker bewust van de tijd en van de natuur, die hier beide hun gang kunnen gaan. De tijd geeft het gebouw een patina, mos kan als eerste beginnen te groeien op het beton. Het gebouw wordt dan ook bewust in de natuur geplaatst. Het dringt zich niet op, maar vraagt om ontdekt te worden. De Netevallei wordt op deze plek verrijkt, maar haar identiteit wijzigt niet. Het kasteel Le Paige en het park behouden hun uitstraling en worden niet beconcurrerd. De voorgestelde toevoeging van beplanting sluit aan bij het bestaande park en maakt het rijker door zowel de botanische keuzes als de nieuwe padenstructuur. De kerk is geen volledig geacommodeerd gebouw met onderhoudsgevoelige technische uitrusting. Ze vraagt weinig onderhoud en laat zich gewillig opnemen in de natuur. Het is een gebouw dat mensen kan raken en metertijd zelf als monument kan gaan leven. ▲ ■ ●

In samenwerking met **BWMSTR**
Team
Vlaams
Bouwmeester

Assignment	Location	Allocation	Selected offices
All-inclusive study assignment for the elaboration of a development vision and for the construction of a contemporary Catholic church and sacred meeting space in the broader surroundings of the Church of Our Lady in Herentals.	Nederrij 100, 2200 Herentals The project site comprises the site of the Church of Our Lady, of the adjacent coach house and of the nearby castle park Le Paige	Open Call of the Flemish Government Architect (OO3707) Estimated budget €2,500,000 of which €300,000 for the layout of the surroundings and €2,200,000 for the building / estimated number of square metres built programme: 300m ² (excl. VAT)(excl. fees)	<ul style="list-style-type: none"> - Ted'A architectes (winner) - Corbey Ringoir, Reulf Ramstad Architects - Geert De Groote Architecten - i.s.m. architecten, Muoto Architectes
	Client Kerf fabriek Onze-Lieve-Vrouw Herentals		

23.09 **Identity & Iconism** A+309 Magazine release

24.09 **Ensamble Studio** A+ Lecture, Bozar

15.10—
12.01 **Rotor** A+ Exhibition & Lecture, Bozar
Entangled Matter

09.12 **Rotor** A+310 Magazine release
Material Flows

12.12 **Rotor** A+310 Launch, Bozar
Material Flows

Info and tickets a-plus.be / Bozar, Centre for Fine Arts, Rue Ravensteinstraat 33, Brussels

A+ Classic 4 nummers &
1 speciale uitgave/jaar

€ 99 (incl. btw)

A+ Student/Intern 4 nummers &
1 speciale uitgave/jaar

€ 59 (incl. btw)

A+ More 1 Classic abonnement + duotickets voor lezingen,
tentoonstellingen, vip-events en vernissages +
toegang tot ons digitale tijdschriftenarchief

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate Packagedeal met meerdere
abbonementen.
Meer info op a-plus.be

vanaf € 250 (incl. btw)

Abonneer je nu op A+!

Abonneer je op a-plus.be/nl/abonnement. Of stuur een mail naar abonnement@a-plus.be. Dank je!
ICASD vzw - IBAN: BE25 3101 3956 3282 - BIC: BBRUBEBB

forster presto xs

Our minimalistic.

De superslanke stalen profielen van Forster laten een maximale daglichtinval en transparantie toe. Dankzij het elegante en slanke profiel is een maximale transparantie mogelijk vanaf 23 mm. Deze forster presto xs-profielen passen perfect in de hedendaagse architectuur en projecten op zoek naar een minimalistisch en puristisch design.